

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

Digital Leadership of Modern Educational Administrators

ไชยโพธิ์ ร่มโพธิ์

Chaiyapho Rompho

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา

E-mail: chaifarm19@gmail.com

Received: 15 กุมภาพันธ์ 2567; Revised 1 มีนาคม 2567; Accepted 15 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเสนอภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ เนื่องจากภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแรงขับเคลื่อนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย บุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อาศัยเครื่องมือและระบบที่ทันสมัย เป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้บริหารและครูได้ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ยกระดับคุณภาพการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this article was to propose the digital leadership of modern school administrators because digital leadership of school administrators is very important. It is a driving force in applying digital technology in educational institutions to develop the quality of learning for students, create educational innovations, and respond to the needs of a rapidly changing society. The digital leadership of modern school administrators consists of vision, effective communication, promotion of learning, and knowledge and understanding of technology. It helps create flexible learning. Students can learn anywhere, anytime, through a variety of devices. Educational personnel can work more efficiently using modern tools and systems. It creates an atmosphere for administrators and teachers to jointly create new innovations, improve the quality

of education, and effectively respond to the needs of students in the digital age. This enables educational institutions to adapt and grow sustainably in the digital age.

Keywords: Leadership, Digital Leadership, School Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกด้วยการสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กร มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานมากกว่าสนใจแต่ผลลัพธ์เป็นหลัก รูปแบบองค์กรแบบที่มีลำดับชั้นของโครงสร้างหลายๆ ชั้นอาจเคยมีประสิทธิภาพในอดีต แต่ในปัจจุบันโลกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างองค์กรแบบเดิมจึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัลและลดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน (ปกรณ ลีสกุล, 2561) ผู้นำในยุคปัจจุบันจึงต้องมีบทบาทที่แตกต่างออกไป แต่ต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานมีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำยังต้องสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานมีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การทำงานที่มุ่งเน้นแต่ผลลัพธ์ อาจทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำต้องส่งเสริมให้ทีมงานกล้าคิด กล้าทำ และเปิดรับไอเดียใหม่ๆ ผู้นำต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลที่เป็นยุคข้อมูลมีปริมาณมาก ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ต้องเข้าใจความสามารถและศักยภาพของพนักงานแต่ละคน เพื่อนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริหารจัดการทรัพยากรบุคคลด้วยความสมดุล ทั้งในเรื่องของทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อให้องค์กรสามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษา การมีภาวะผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลจะสามารถนำพาสถานศึกษาก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนให้ทันสมัย สร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงานที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจ ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างคนคุณภาพให้กับประเทศชาติ ดังนั้น ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน ยุคดิจิทัล (Digital Era) คือ ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสารภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559) คุณลักษณะยุคดิจิทัล คือ มีความรวดเร็วในการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่เป็นความรู้ และการจัดเก็บสารสนเทศขนาดใหญ่อย่างเป็นระบบ สามารถเข้าถึง รับรู้ และเรียนรู้ได้ง่าย เชื่อมโยงเครือข่าย สามารถแบ่งปันความรู้ เผยแพร่ และจัดเก็บความรู้ได้ทุกคน ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นแรงขับเคลื่อนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะช่วยให้สถานศึกษาของตนสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ความหมายของภาวะผู้นำดิจิทัล

ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบไปด้วยการเปลี่ยนแปลงมิติในด้านของ มิติวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ทันสมัย ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในองค์กร มิติการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational communication) ผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องทำการสื่อสารให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ และบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ เพื่อความรวดเร็วและลดการเกิดความผิดพลาดเกิดในการสื่อสาร มิติการกระตุ้นทางปัญญา (Intelligent stimulation) ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความและมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร มิติภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive leadership) ผู้นำในองค์กรให้การสนับสนุนบุคลากรในด้านต่างๆ เช่น การดูแลความเป็นอยู่ การให้องค์ความรู้ การเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในบางส่วน มิติการให้ความสำคัญแก่พนักงาน (Personal recognition) มีการให้รางวัล คำชมเชย ให้ผลตอบแทนและสวัสดิการที่ดี รวมทั้งต้องเข้าใจถึงศักยภาพและให้การสนับสนุนในด้านของความคิดให้กับบุคลากรและมีสุดท้ายคือ มิติความหลากหลายของคนในองค์กร (Diversity) ภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัลต้องมีการเรียนรู้พฤติกรรม ความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกัน และการให้รางวัลกับคนต่างยุคต่างสมัย (จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ, 2560)

มีนักทฤษฎี (ชัยศักดิ์ ศุภระกาญจน์, 2561) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำดิจิทัลว่า ผู้นำที่พร้อมในการทำงานยุคดิจิทัลต้องมีทักษะความเป็นผู้นำแบบดั้งเดิมที่มีความแข็งแกร่งและต้องแสดงให้เห็นว่ามีทักษะใหม่นี้ด้วยเช่นกัน ผู้นำต้องแสดงศักยภาพ ความกล้าที่จะนำและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานได้ โดยผู้นำสามารถพัฒนาทักษะเพิ่มพูนความรู้ และเรียนรู้ร่วมกับผู้นำดิจิทัลจากองค์กรอื่นๆ มาปรับประยุกต์ในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์กรเป็นหนึ่งในปัจจัยสำหรับบริบทของสถานศึกษา ประกอบกับ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบดิจิทัลว่า พัฒนาจากยุคอุตสาหกรรมมาสู่ยุคดิจิทัลในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร และอินเทอร์เน็ต ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้เรียนของสถานศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้โดยไม่มีขีดจำกัดในเรื่องเวลา และสถานที่ คุณลักษณะยุคดิจิทัลที่สำคัญ คือ 1) ความรวดเร็วในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บ หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ ของผู้ใช้ 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ทำให้สามารถเข้าถึง รับรู้ และเรียนรู้ได้ทุกที่ และทุกเวลา 3) การใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ให้ทุกคนสามารถจัดเก็บเข้าถึง ใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่า ผู้นำในยุคดิจิทัลมีความแตกต่างจากผู้นำในยุคอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด โดยเน้นที่การสร้างสรรคนวัตกรรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ขณะที่ผู้นำในยุคอุตสาหกรรมเน้นที่การควบคุมและการสั่งการ ในสถานศึกษาผู้นำดิจิทัลต้องมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล โดยลักษณะสำคัญของผู้นำในยุคดิจิทัลต้องมี คือ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนบุคลากรในการพัฒนาตนเอง และมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี

ภาวะผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษา

สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ผู้นำจะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างไร และจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ผู้นำเหล่านี้จะพยายามดึงทุกคนมาช่วยกัน ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้นำจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมาช่วยให้สถานศึกษาของตนทำสิ่งที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ เช่น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายมากขึ้น และทำให้การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ การมีเทคโนโลยียังช่วยส่งเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ทำให้นักเรียนพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้ดียิ่งขึ้น (McLeod, S.A., 2017) ประกอบกับ (สัณญา แซ่ม้อย, 2561) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลไว้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล คือ พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงการดำเนินงานการกำหนดวิสัยทัศน์ การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน เป็นการนำของผู้บริหารองค์กรในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในด้านการบริหารสถานศึกษาผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จึงหมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกในการนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรโดยมีความเข้าใจสามารถสร้างสรรค์ เข้าถึงและนำเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรม

การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนการสอน การใช้โปรแกรมติดต่อสื่อสารภาพเคลื่อนไหวในการสร้างสื่อดิจิทัล การใช้โปรแกรมดิจิทัลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนสำหรับงานสอนประจำ การจัดทำคลังข้อมูล (Data Warehousing) ให้พร้อมนำไปใช้และวิเคราะห์ต่อ เช่น คลังข้อสอบ การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลในการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การใช้ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) ในการจัดการหลักสูตร การลงทะเบียน การส่งงาน และการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้ระบบประเมินผลออนไลน์ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการให้คำแนะนำและแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

2. ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง คุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำระบบดิจิทัลมาจัดทำประเมินงบประมาณของโครงการ การค่าใช้จ่ายในการนำโครงการดิจิทัลไปใช้ (Implementation Cost Estimation) การนำระบบดิจิทัลจัดทำรายจ่ายเพื่อเสนอของบประมาณโครงการ การใช้สูตรฟังก์ชัน เพื่อการคำนวณ การติดตามตรวจสอบงบประมาณในระหว่างดำเนินการโครงการ การประมาณการค่าใช้จ่ายและจัดทำรายจ่ายเพื่อเสนอของบประมาณในการบำรุงรักษาเทคโนโลยีดิจิทัล (Maintenance Cost Estimation) เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างโปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างตรงจุด

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการบริหารบุคคล หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครูผู้สอนและบุคลากร และความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา โดยวิเคราะห์จัดทำแผนการพัฒนา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการประเมินการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ในโรงเรียน การเป็นตัวอย่างในหลักปฏิบัติที่ดีด้านดิจิทัล การสร้างเครือข่ายของครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนที่มีการเชื่อมโยงข้อมูล และการทำงานข้ามหน่วยงานเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมดิจิทัล การเสนอแนวทางและพัฒนากลยุทธ์ด้านงานบุคคลเพื่อประสิทธิภาพการทำงานแบบดิจิทัลและแบบเชิงรุก โดยเสริมทักษะดิจิทัลที่เหมาะสมกับบทบาทและลักษณะงานให้แก่ครูผู้สอนและบุคลากร การใช้ดิจิทัลในการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร เป็นต้น

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย แนวทางการใช้เครื่องมือดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในองค์กรที่เป็นประโยชน์เพื่อการบริหารสาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลขององค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่น การแปลงข้อมูลของหน่วยงานไปสู่รูปแบบมาตรฐานเพื่อใช้ในการเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Standard Data Exchange) การใช้งานระบบปฏิบัติการ การจัดการข้อมูล การสำรองข้อมูล การใช้งานคลาวด์คอมพิวเตอร์ การใช้งานเว็บเบราว์เซอร์ การใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัยในการบริหารโรงเรียน การบริหารความเสี่ยงดิจิทัล (Digital Risk Management) ของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่โรงเรียนดิจิทัล การสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศน์ (Ecosystem) เพื่อพัฒนาบริการดิจิทัลแบบเชื่อมโยง การใช้ดิจิทัลคาดการณ์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นต่อโรงเรียนจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล (Scenario Analysis) เป็นต้น

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการดำเนินงานในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านงานทั่วไป เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานการเรียนรู้และการสอน การวัดผลผู้เรียนและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน ใช้ข้อมูลผู้เรียนในการปรับปรุงการสอน

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา

เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการผู้เรียน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) มาใช้เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วของสถานศึกษาเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ, 2563)

1. Cloud Computing เป็นเสมือนมีบริการ Server บน Internet ซึ่งสถานศึกษาไม่จำเป็นต้องวาง ระบบ Server ของตนเอง เป็นการประหยัดงบประมาณของสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล (Storage) การใช้ Software และการลงทุนด้าน Hardware รวมทั้งการลงทุนด้านบุคลากรผู้ดูแลระบบ เนื่องจากผู้ให้บริการ Cloud จะเป็นผู้รับผิดชอบเอง เอกชนที่ให้บริการ Cloud เช่น Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure, IBM/SoftLayer and Google Compute Engine ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ Cloud ขึ้นกับ Applications หรือ Software ที่จะใช้ขนาดความจุที่ต้องการในการเก็บข้อมูล (Storage) และการเชื่อมต่อ (Connectivity)

2. Mobility Devices ได้แก่ อุปกรณ์พกพาที่สามารถใช้งานได้ทุกสถานที่ทั้งหลาย โทรศัพท์มือถือ Smart Phones, Tablet PC และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อื่นๆ มีความสามารถเข้าถึงอย่างอิสระเพื่อการใช้งานแบบเคลื่อนที่ได้ เพราะอุปกรณ์เหล่านี้มี Applications ที่ช่วยให้ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา หรือแม้แต่ผู้เรียนก็สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3. Social Network ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อทัศนคติ พฤติกรรมและความเชื่อของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น LINE, Facebook, Twitter, We Chat หรือ Instagram ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถที่จะเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงานการบริหารของสถานศึกษา เช่น ใช้กลุ่ม LINE เพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วทั่วถึงเฉพาะกลุ่มในการสื่อสารข้อมูล ความรู้ความเข้าใจในการทำงานที่ไม่เป็นทางการ แต่ไม่ควรใช้ในการสั่งงานหรือการบริหารที่เป็นทางการ เป็นต้น ปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการบริหารงานหรือทำลายบรรยากาศการบริหารงานของสถานศึกษาได้เช่นกัน

4. Internet of Things (IoT) ปัจจุบันการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะการใช้การเชื่อมต่อผ่าน Internet เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้สำนักงานในบ้าน Smart Phones, Tablet PC หรือ แม้กระทั่งนาฬิกาของใช้ส่วนบุคคล IoT นี้จะสามารถนำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนการจัดโครงสร้างและระบบการบริหารให้เป็น Smart Office ได้ หรือแม้แต่การนำแนวคิด Work at Home มาใช้ในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จะประสบความสำเร็จได้ผู้นำต้องรู้จักนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ การนำเทคโนโลยี Cloud Computing, Mobility Devices, Social Network และ IoT มาใช้ในสถานศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุน เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล และส่งเสริมการเรียนรู้ของทั้งบุคลากรและนักเรียน ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ คือ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการดำเนินงานในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านงานทั่วไป เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน บุคลากร และองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้นำต้องมองการณ์ไกล รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล นโยบาย การวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนากิจการบริหารจัดการในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ด้วยระบบ Cloud การวางระบบ Server การลงทุนด้าน Hardware และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาพร้อม จัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัลเพื่อการนำมาสนับสนุนกิจกรรมการวางแผน ได้แก่ Smart Phones, Tablet, PC และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อื่นๆ

2. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจถึงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานทำงานร่วมกัน โดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัย มีสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ LINE, Facebook, Twitter, We Chat หรือ Instagram ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางการเรียนรู้ให้สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและครูมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทันทั่วถึงที่สามารถสอบถามข้อสงสัยได้ตลอดเวลา และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้มากขึ้น ครู สามารถสื่อสารกับผู้เรียนและผู้ปกครองได้อย่างสะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และประหยัดเวลาในการทำงาน ผู้ปกครอง ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการศึกษาของผู้เรียนด้วย และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปกครอง

3. การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้การสนับสนุนบุคลากร ให้โอกาสในการพัฒนาตนเอง และให้ความสำคัญกับความหลากหลายของบุคลากร รวมถึงส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นในการปฏิบัติงานและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ซึ่งหมายถึง การปลูกฝังค่านิยมและบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ทุกคนให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในโลกยุคใหม่

4. มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีในทุกด้าน แต่ต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานและสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม เช่น มีความรู้พื้นฐาน เข้าใจหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมประยุกต์ต่างๆ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ สเปรดชีต โปรแกรมนำเสนอ ใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ดิจิทัลอื่นๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว รวมถึงความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS), แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online Learning Platform), โปรแกรมสร้างสื่อการสอน, ซอฟต์แวร์ประชุมออนไลน์ และ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ หมายถึง ศักยภาพของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนากิจการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนองค์กร สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลของตนเองและบุคลากรในสังกัด เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศด้านดิจิทัล

องค์ความรู้จากการศึกษา

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ หมายถึง ศักยภาพของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนองค์กร สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เทคโนโลยี และพัฒนาความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลของตนเองและบุคลากรในสังกัด เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นเลิศด้านดิจิทัล



ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

บทสรุป

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คือ มองการณ์ไกล รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ สื่อสารให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจถึงวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานทำงานร่วมกัน การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ คือ ส่งเสริมให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหา ให้โอกาสในการพัฒนาตนเอง และมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย บุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยอาศัยเครื่องมือและระบบที่ทันสมัย เป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้บริหารและครูได้ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ยกระดับคุณภาพการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล: องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชัยศักดิ์ ศุกระกาญจน์. (2561). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การในยุค THAILAND 4.0**. แหล่งที่มา: www.express.adobe.com/page/YlGxuPO3qkdtE/ สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567.
- ปกรณ์ ลีสกุล. (2561). **Leadership in Digital Era: ภาวะผู้นำในโลกดิจิทัล**. แหล่งที่มา: www.oday.line.me/th/pc/article/Leadership+in+Digital+Era สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ. (2563). **แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรพ์ชั้น**. *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 245-259.
- เอกชัย กีสุขพันธ์. (2559). **การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era)**. แหล่งที่มา: www.truelookpanya.com/knowledge/content/52232 สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567.
- McLeod, S.A. (2017). **Maslow's hierarchy of needs**. From www.simplypsychology.org/maslow.html สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567.